

[דף סיכום בחינה](#)

מזהה בחינה: 001000255275 מזהה סטודנט: 235764

שם קורס: משפט ורגשות

מספר שאלה	ניקוד מירבי	ציון
1	50.00	50.00
2	35.00	32.00
3	15.00	8.00

ציון בחינה סופי : 90.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

אוניברסיטת בר אילן
הפקולטה למשפטים

בחינה בקורס משפט ורגשות

מועד ב' – 12.08.2021

מרצה: עו"ד ד"ר שירה לייטרסדורף-שקדי
עוזרת הוראה: עו"ד גלי שילה

סמסטר ב' - מועד ב'

הנחיות:

המבחן בחומר פתוח. ניתן להשתמש בכל חומר עזר. המאמרים המלאים הדרושים לבחינה מצורפים כנספחים למבחן זה.

משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ליד כל שאלה מופיע הניקוד המקסימאלי האפשרי לתשובה נכונה, מלאה ומנוסחת היטב.

בהצלחה!

התובעת נירה נוי ניהלה תיק נגד נאשם שהתעלל בבתו. הנאשם הורשע במעשים ונירה התכוונה לבקש להשית עליו עונש חמור של שנות מאסר ארוכות והתכוונה לטיעונים לעונש, אולם בשלב זה התקשרה אליה הנפגעת, ואמרה לה שכל רצונה בתיק זה הוא שהנאשם יתנצל בפניה וילך לטיפול. אם הנאשם ילך לכלא – משפחתם תינזק שכן הוא המפרנס היחיד בבית ואמה אישה חולה. נירה התלבטה מה עליה לעשות.

הנאשם פנה לאחר הרשעתו לעורך דין ידוע שייצג אותו, שכן הבין שמצבו המשפטי בכי רע. הסניגור, עו"ד חכמי, אמר לנאשם כי אין שום דבר שהוא יכול לעשות עבורו בשלב זה של אחרי הרשעה בעבירות כה חמורות ואף נגעל מהנאשם כאשר האחרון תיאר בפניו את פרטי האישומים. למחרת חזר עו"ד חכמי אל הנאשם ואמר לו כי בכל זאת ייקח עליו את הייצוג.

הסניגור פנה לתובעת ואמר כי מהכרעת הדין עולה שכל שרוצה הנפגעת זה את סליחתו וכי הוא יכול להבטיח לה את סליחתו של הנאשם שתקל על ליבה של הנפגעת אם התובעת תטען לעונש מקל במקצת. התובעת נשבתה בהצעת הסניגור.

הסניגור הסביר לנאשם כי עליו להביע במסגרת הטיעונים לעונש צער וחרטה כך שיחזה להראות כי הם יוצאים מעומק ליבו. הוא אף ביקש ממנו שידגים לו כיצד הוא מתכוון לעשות כן באופן משכנע.

במועד הטיעונים לעונש, ביקש הנאשם לדבר ואז פרץ בבכי מר ורעד בכל גופו. הוא פנה לבתו וביקש את סליחתה וכן אמר לה כי הוא לוקח אחריות על מעשיו וכי הוא חש בושה ואשמה. הסניגור הופתע לגלות כי חרטתו של הנאשם נראית כנה ואמיתית. הוא ביקש להדגיש בפני השופטת עד כמה זכינו כולנו לראות רגע מרגש כמו זה של חרטה היוצאת מהלב. הוא טען כי הוא סמוך ובטוח כי הדבר ימצא ביטוי בגזירת הדין. הנפגעת, שישבה גם היא באולם, ביקשה לומר לבית המשפט כי היא מתקשה לסלוח לאביה אך עם זאת יש לה הרגשה טובה מכך שאביה קיבל על עצמו אחריות אחרי שנים כה רבות.

התובעת נירה, הרגישה כי הדמעות חונקות את גרונה וכעסה על עצמה שפתאום הפכה רגשנית. היא ביקשה להתרכז במשהו אחר והוציאה מהמזוודה את התיק הבא.

בתום הדיון, הזמין הסניגור את התובעת לקפיטריה. בדרכה היא שאלה אותו: "עכשיו כשהמשפט נגמר, תוכל להגיד לי אם הרגשות של הלוקח שלך היו אמיתיים או רק הצגה?" עו"ד חכמי השיב לה: "מה זה חשוב נירה מהם הרגשות האמיתיים שלנו? המשפט הוא זירת תיאטרון ואת ואני – רק שחקנים."

דונו בהיבטי משפט ורגשות העולים מן האירוע ביחס לשחקני המשפט השונים. יש להתמקד בכל אחד מהאירועים המתוארים, בהתייחס למיהותם של המעורבים, לרגשות שעלו או שעשויים היו לעלות, להשפעתם, לדרכי ויסותם ועוד.

ההתלבטות של נירה-

במקרה זה ישנם 2 גישות משפטיות שבאות לידי ביטוי ברצונותיהם של נירה והנפגעת. מצד אחד יש את נירה, שמציגה את הגישה הפורמליסטית, לפיה אין לשופט זולת הדין והפסיקה, כלומר יש לשפוט אך ורק לפי החוק ולא להכניס רצונות ושיקולים זרים לפסק הדין. לפיכך על הנאשם לקבל את העונש המגיע לו ע"פ חוק. מנגד, הנפגעת מציגה את הגישה הטיפולית, לפיה יש לחקור את המשפט דרך עדשה טיפולית. שינוי ערכי שתכליתו ניצול ההליך המשפטי לשם השגת מטרות טיפוליות חיוביות ומזעור השפעות אנטי טיפוליות. הגישה טוענת כי הטיפול לא נעשה בתיקים אלא בבני אדם. במקרה שלנו הנפגעת רוצה שפסק הדין יהיה מיטיב וטיפולי. **התנגשות בין שפה רגשית לשפה המשפטית**

בנוסף, ניתן לראות כי נירה ככל הנראה גם חשה כעס כלפי הנאשם, שכן נראה כי היא התכוונה היטב לתיק ואף רצתה כי הנאשם יקבל עונש חמור. הנעה לפעולה הוא אחת התכונות החיוביות של הכעס.

מנגד, נראה כי הנפגעת לא חשה כעס אלא עצב, שכן נראה שהיא העבירה את המקרה דרך עיבוד עמוק, היא רואה את התיק בצורה בהירה. אע"פ שאביה פגע בה היא מבינה כי הכנסתו לכלא לא תטיב איתה ועם אימה.

בנוסף, ניתן להניח כי נירה לקתה בפנטזיית ההצלה. יכול להיות שנירה מאמינה שאם היא תכניס את הנאשם לכלא כך היא תיטב עם הנפגעת למרות שזאת לאו דווקא המציאות.

מנגד, הנפגעת לא מבקשת לנקום באביה ושיקבל עונש אלא היא רוצה לזכות בהכרה במעשה שנגרם לה ע"י התנצלות.

שיחת הנאשם ועו"ד חכמי-

ניתן לראות כי חכמי חווה מספר תחושות. תחילה הוא חש בגועל כלפי הנאשם. לפי תגובתו של חכמי כי המקרה מגעיל אותו ניתן להבין כי מצפנו המוסרי מורה לו כי התעללות אב בביתו זה מצב לא מוסרי. בנוסף כתוצאה מרגש זה נראה שחכמי נקט בהמנעות, נראה שחכמי לא רצה לעזור לנאשם ונמנע מלקחת את התיק לידי. לאחר מכן, נראה שחכמי ביצע עבודת רגש על מנת להתגבר על תחושת הגועל. לא ברור האם חכמי דיכה את מחשבותיו וניתק את עצמו רגשית על מנת יוכל לטפל במקרה או שביצע וויסות רגשי (ע"י מיקוד תשומת לב, שינוי הערכתי וכו'...) אך ברור שחכמי שלט בסוף ברגשותיו.

פניית הסניגור לתובעת-

נראה כי כאן השתמש חכמי באסטרגיה רגשית כלפי התובעת. נראה לנו שלחכמי לא כל כך אכפת אם הנאשם התנצל או לא אלא מה שחשוב לו זה שהוא יקבל הקלה. מהצד השני נראה שלנירה כן מאד חשוב שהנפגעת תקבל התנצלות למרות שהתיק כבר כמעט סגור. במו"מ להסדר הטיעון נוצרה ברית רגשית שהיא גם טקטית. לכל אחד מהצדדים יש פחד במו"מ. חכמי מפחד הנאשם יכנס לזמן רב לכלא ונירה מפחדת על הנאשמת היא רוצה את מה שטוב בשבילה.

הסבר הסניגור לנאשם-

גם פה עולה הפחד של חכמי, הוא מפחד שהנאשם לא "יעבור מסך", הוא בעצם תולה את כל ההצלחה של התיק בנאשם וביכולת המשחק שלו על מנת שהוא יקבל הקלה ולכן הוא דורש ממנו להביע את ההתנצלות באופן משכנע.

בנוסף, חכמי מבקש בעצם מהנאשם לבצע וויסות רגשי. יחד עם זאת העיבוד הרגש שמבקש ממנו חכמי לבצע הוא עיבוד שטחי, ביטוי רגש מווסת על ידי מניפולציה כמו זיוף. הביטוי הרגשי הוא בתגובה. בעצם חכמי רק רוצה שכלפי חוץ הוא יפגין צער וחרטה אבל לא אכפת לא מה הוא ירגיש כלפי פנים.

התנצלות הנאשם-

כל אחד מהדמויות חש רגש שונה:

הנאשם חש בושה, הוא הבין שמעשיו נוגדים את הקודים החברתיים, הוא מתנצל על מעשיו ומכיר בהם ובשל כך הוא גם רוצה לתקן את דרכיו ולחזור למוטב. יש לציין שמדובר בבושה שמביאה לביקורת עצמית בונה בניגוד לבושה משמידה ומתייגת שאז היה הנאשם מרגיש מושמד ומחוק.

חכמי מנסה לנצל את המצב ולבצע מניפולציה רגשית על השופטת, הוא מקווה להצליח להשפיע על שיקול דעתה ע"י כך שתחוש אמפתיה לרגשות הנאשם ולתחושותיו ולגרום לה לתת לרגשותיה ביטוי רחב יותר במתן פסק הדין. יש לציין שחכמי מודע לכך שרגשות משפיעים על קבלת החלטות.

הנפגעת חשה כנראה מספר רגשות שונים, ראשית נראה כי היא חשה הקלה ורווחה, אחרי שנים של סבל סוף סוף יש הכרה בפגיעתה. שנית, ייתכן מאד כי היא חשה סיפוק, שהרי מלכתחילה היא לא רצתה נקמה אלא התנצלות כנה. לבסוף, נראה כי הנפגעת חשה תקווה. למרות שהיא לא לגמרי סלחה לאביה נראה כי היא מצפה לעתיד טוב יותר וכי רגשותיה בנושא חיוביים.

הצפת הרגשות של נירה-

תחילה, נראה כי נירה חשה אמפתיה למקרה והזדהה איתו רגשית. אם בתחילה היא נקטה בגשה הפורמליסטית והאמינה כי אין להכניס רגשות למשפט, נראה כעת כי למרות שלא רצתה לעשות את היא נתנה לרגשותיה ביטוי. נירה גם הבינה את הבעיות בהדבקות באמפתיה הרגשית שלקתה בה. היא מבינה שזה יכול לגרום לה לאבד את הרציונל, היא מבינה שזה מכינס אותה לראיית מנהרה ככה שהיה לה קשה יותר לראות את המקרה בשלמותו ובנוסף היא מבינה במתוקף תפקידה התובעת אסור לה להתנהג כך. שכן היא לא מייצגת רק את עצמה כנירה אלא כשליחה של המדינה ולכן אסור לה להביע את רגשותיה הרגשיים אלא עליה להביע את דעת המדינה. על מנת לשנות מצב רגשי זה נירה השתמשה בוויסות רגשי של מיקוד תשומת הלב, שכן היא בחרה להסיח את דעתה מהמקרה הנוכחי בתיק ולהתמקד בתיק אחר.

במקרה זה ניתן לראות את שתי גישותיהם של עורכי הדין לזירת המשפט.

נירה, מבינה כי יש חשיבות לרגשות במשפט, הם משפיעים על קבלת ההחלטות, להתעלמות מהם יש השלכות שליליות מקצועיות ואישיות, ידע רגשי הוא כלי משמעותי במהלך המשפט ועוד. לכן הצגת הרגשות במהלך המשפט חשובות לה.

מנגד, לחכמי נוטה להתעלם מהרגשות במשפט. לתפיסתו בית המשפט הוא תאטרון ועורכי הדין הם שחקנים. כלומר אין צורך להביע רגשות אמיתיים במשפט או לווסת אותם בצורות שונות. העיקר במשפט הוא להביע רגשות בצורה שתביא לך תועלת ותגרום לכך שהצד שלך יזכה. לכן לא באמת היה חושב לו שהנאשם יביע התנצלות כנה, מבחינתו אין להבעת הרגשות משמעות מלבד מניפולציות שייגרמו לניצחון.

50

(1)

תשובה יפה

דניאל הוא צעיר בן 19, חסר בית שמתגורר ברחובות ירושלים ומידי פעם נעזר בשירותי רווחה שונים לקבלת מזון ותרופות. דניאל נולד למשפחה לא מתפקדת וסבל מהזנחה חמורה בילדותו. אמו נפטרה כשהיה בן 13, ומאז האלימות שספג מצד אביו הלכה והחמירה עד שברח מן הבית ועבר להתגורר ברחוב.

יום אחד, דניאל היה רעב ועצבני והסתובב מחוץ לסופרמרקט בשכונה. הוא ביקש מהעוברים והשבים עזרה, אך כולם התעלמו ממנו. לבסוף, הרעב גבר והוא נכנס לסופרמרקט וגנב מספר מוצרי מזון. ביציאה, המאבטח הבחין בו וקרא לו לעצור. בתגובה, דניאל תקף את המאבטח וגרם לו לפציעות, ואז נמלט.

דניאל נתפס ונעצר ע"י המשטרה, והוגש נגדו כתב אישום על גניבה ותקיפת המאבטח. תיקו של דניאל נשמע בבית המשפט בפני השופט אילן. ליבו של השופט אילן יצא אל דניאל, שישב בבית המשפט מפוחד ומכונס בעצמו, והוא התלבט מאוד כיצד לפסוק בתיק והיכן להניח את הרגשות שהציפו אותו.

- דונו ברגשות שייתכן והציפו את השופט ובמקומם של רגשות אלה בשפיטה.
- דונו באפשרות להכניס רגשות אלה במסגרת הכרעת הדין (הקביעה אם הוא אשם הוא זכאי) וכן במסגרת גזר הדין (קביעת עונשו).
- דונו באפשרות יישום המשפט הטיפולי על מקרה זה וביתרונותיו.

רגשות השופט

חמלה - השתתפות בצער, השופט מבין כי חייו של דניאל אינם פשוטים, הוא מודע לכך שאת מעשה הגניבה הוא ביצע מתוך חוסר ברירה ולא מתוך רוע, שכן תחילה הוא ביקש נדבות מהעוברים. מתוך כל כך יכול לשופט לחוש השופט את צערו של דניאל כאדם חסר בית ואמצעים שנעזר בשירותי הרווחה.

רחמים - ייתכן כי רגש זה יהיה חזק יותר אצל השופט מאשר חמלה וייתכן כי השופט לא יחוש בחמלה כלל כלפי דניאל אלא ברחמים בלבד. ההבדל בין חמלה לרחמים הוא שרחמים זאת הסתכלות מלמעלה לעומת חמלה שזו השתתפות בצער. השופט יכול לרחם על דניאל ועל כך שהוא נאלץ להגיע למצב בו הוא נמצא וגם לרחם עליו שהוא מפחד. השופט נמצא במקום גבוה יותר מדניאל ולכן ייתכן שיהיה לו קשה יותר להזדהות איתו על מעשיו אך אם זאת הוא כן ירחם עליו מתוך פחד שהוא עצמו לא יאלץ להגיע למצב דומה.

אמפתיה - אומנם אמפתיה איננה רגש אלא גישה רגשית אך זו בכל זאת צינור להבנת האחר. ייתכן כי השופט יחוש אמפתיה לגבי מצבו של דניאל, הוא מבין מאיפה הוא בא ומאיזה חיים ובשל כך הוא יכול להבין מה דניאל מרגיש ואת הסיטואציה בה הוא נמצא. אמפתיה גם יכולה לעזור לשופט ידע עובדתי שחשוב להכרעה בתיק.

חסר דיון עקרוני בשאלה על מקומם של רגשות בשפיטה 3-

הכנסת הרגשות במסגרת הכרעת הדין

כיום במסגרת הכרעת הדין לכוראה לא ניתן מקום רב אם בכלל להכנסת רגשות במסגרת הכרעת הדין אע"פ שזה כן קורה רק לא מצהירים על כך שמדובר הכנסת רגשות להכרעה אלא "בשיקול דעת", מעבר לכך ישנו את מודל ההכרעה המשולב של ואקי ושווט. לפי מודל זה (שעוד לא עוגן בפסיקה) יש ליצור מעין "מקבילית כוחות" בין השיקולים הרציונליים והאמוציונאליים. לפיכך במקרה שבו הראיות העובדתיות לא יהיו מספיקות דיו יהיה ניתן להכניס מקום לרגש. מנגד, במקום שבו הראיות הן חותכות וחד משמעיות לא יהיה ניתן לתת לרגשות בנוגע לראיות התייחסות. ישנם שיקולים בעד מודל זה - אמירה חשובה נגד הרשעת חפים, הגברת הוודאות בקרב השופטים ועוד. מנגד ישנם שיקולים נגד המודל - איום על נטרליות השופט, קושי בביצוע ביקורת שיפוטית ועוד. במקרה זה כאשר הראיות ברורות קשה לראות כיצד ניתן למצוא מקום לרגשות.

יש גם לזכור כי השופט מייצג לא רק את עצמו אלא את מערכת המשפט. בשל כך הבעת רגשות אישיים של השופט להכרעת הדין יכול ליצור קשיים כאישיות דו מהותית (כמו המקרה של הנשיאה נאור).

הכנסת הרגשות במסגרת גזר הדין

באופן כללי, רגשות לא מתיישבים עם גמול והרתעה והם גם פוגעים באחידות ושוויוניות. זה נכון גם לגבי חמלה, אסור שחמלה תגרום לשופט לתת לאחד עונש של 4 שנים על עבירה מסוימת ולאחר עונש של 8 שנים על אותה עבירה.

כיום ניתן להתחשב בחמלה דרך תיקון 113. לפי תיקון זה יש ראשית לקבוע את מתחם העונש ההולם בהתאם לעבירה ולאחר מכן בתוך אותו המתחם יהיה ניתן לתת את העונש המתאים בתוך המתחם בהתחשב בנסיבות.

בפועל ביהמ"ש משתמש בחלמה במגוון דרכים:

הרחבת המתחם - ביהמ"ש מכניס חמלה גם בקביעת המתחם עצמו.

חריגה מטעמי שיקום - חריגה קלה מהמתחם. לפי החוק יש לנוהג בכך רק כאשר ישנו סיכוי ממשי לשיקום. בפועל ביהמ"ש מנמק את ההחלטה בעיקר מנסיבות אישיות למרות שמלבד נסיבות אישיות ביהמ"ש מחתחשב מאד גם בחמלה.

מתחם ענישה מיוחד לנאשמים מיוחדים

חריגה מטעמי צדק - לחרוג מהמתחם מטעמי צדק שמקורם בפועל בחמלה.

יישום המשפט הטיפולי

המשפט הטיפולי רואה את האדם שמאחורי הניירות, הוא מבין את ההשלכות הפסיכולוגיות על האדם ורוצה להביא אותו לעולם טוב יותר ולא רק לתת את העונש הראוי. בתורה זו ישנה יציקת תכניים טיפוליים לתוך המשפט.

במקרה הנ"ל ייתכן מאד כי משפט טיפולי יכול לעזור לדניאל. הכנסתו לבית כלא ככל הנראה תגרום לו ל"תסמונת הדלת המסתובבת" כלומר, הוא יישלח לכלא, ילמד שם סוגי פשעים חדשים וכשיצא יפשע שוב וישלח לכלא וחוזר חלילה.

מנגד, המשפט הטיפולי יוכל לשקם אותו ולהחזיר אותו למוטב, מקום שידאג לו, יראה לו אפשרויות אחרות וישקם אותו. יועיל לו ולכלל הרבה יותר מהמשפט הרגיל.

שאלה מס' 3 (15 נק')

השופט זעפני היה ידוע כמקצוען אולם היה ידוע גם במזג השיפוטי הקשה שלו ובכך שהוא נוטה להתרגז לעיתים קרובות. כאשר פרש זעפני מכס השיפוט, אמר במסגרת ראיון עיתונאי כי הכעס הוא לא רק שלילי וכי לעיתים זהו "כעס שיפוטי ראוי".

יתרונות הכעס במשפט

משדר אופטימיות - בניגוד לפחד שמשדר פסימיות. כאשר אדם כועס הוא בעל ביטחון עצמי בפעולותיו ובעל אמונה כי יצליח במעשיו. למשל עו"ד שכועס יהיה יותר אופטימי לגבי סיכוייו לזכות בתיק.

מווסת את הפחד - כאשר אנו נמצאים במצב של כעס המוח מפעיל מנגנון הגנה ומחזיר לנו את השליטה. למשל נפגעת שמפחדת מלהעיד ופתאום מרגישה כעס על הפוגע תהיה יותר אסרטיבית ואולי אפילו תרצה יותר להעיד ממקודם.

מניע לפעולה - כאשר אנו חובים כעס זה נותן לנו הרגשה של צורך בעשייה. בשל כך כל דמות במקצוע המשפט שתחוש כעס תחוש גם צורך בעשייה ובהתקדמות. דבר שמועיל לכל אחד משחקני המשפט.

מחזיר שליטה - כשהכעס מגיע במצב בו אנו חסרי שליטה, הכעס יכול להחזיר לנו את השליטה במצב ולקחת יוזמה. דומה ליתרון של וויסות הפחד רק שההבדל הוא ששם יש הרגשה של פחד ואילו כאן הרגשת חוסר שליטה/חוסר אונים.

מיקוד תשומת הלב - דווקא כעס ממקד את תשומת הלב בעניין וגורם לך להבדיל בין עיקר וטפל. יכול להועיל בהגת מקרים משפטיים טוב יותר ובקבלת החלטות שיפוטיות טובות יותר.

רגשות של כעס מקרבים בין צדדים במ"ומ - באופן מפתיע דווקא כאשר הצדדים כועסים זה על זה (לא שונאים אלא כועסים) גדלים הסיכויים שהם בסופו של דבר יגיעו להסכמה במו"מ שתמצה את שני הצדדים.

חסרונות הכעס במשפט

קבלת החלטות נמהרות - במצב של כעס אנו לאו דווקא חושבים על הדברים עד הסוף, במצב כזה יכול שופט לתת גזר דין שלווה דווקא הכי נכון אלא היה נראה לו הכי נכון רק באותו רגע.

קבלת החלטות מחמירות - כשאנו כועסים ההחלטות שניקח היו חמורות יותר. שופט כועס (גם אם לא על הנאשם אלא על אישתו מאתמול) יכול שייתן לו גזר מחמיר שלא דווקא היה נותן לנאשם לו הוא היה רגוע ולא כועס.

עודף ביטחון עצמי - עודף ביטחון עצמי יכול לבוא בדרך שלילית ולגרום לקבלת החלטות שגויות ולחוסר הקשבה לאחר. דבר זה יכול לגרום לפספוס פרטים חשובים ומועילים בתיקים ובעדויות.

שיפוט תועלתני - גרימה לשיפוט לא בהכרח נכון ומיטיב בנסיבות העניין.

תוקפנות ואיבוד שליטה - כשאדם מאבד שליטה בביהמ"ש הוא לא ילקח ברצינות והדבר יכול גם לפגוע בשמו בעתיד.

תשובה חסרה. אין התייחסות לכעס כרגש קצה הקרחון, כעס כמידה טובה (אריסטו), המודל של מרוני ודין בכעס כרגש שיפוטי 7-